



Van-Akdamar Adası ve Kilisesi Ziyaretçi Deneyimleri Üzerine Netnografik Bir Araştırma: Tripadvisor Örneği (A Netnographic Study on Visitor Experiences of Van-Akdamar Island and Church: The Case of Tripadvisor)

Hakan ASLAN¹ , *Berkant KIYKAÇ² 

¹Öğr. Gör. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Marmaris Meslek Yüksekokulu, Seyahat-Turizm ve Eğlence Hizmetleri Bölümü
E-Posta: hakanaslan@mu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8777-7151

²Dr. Öğr. Üyesi, Hakkari Üniversitesi, Çölemerik Meslek Yüksekokulu, Otel, Lokanta ve İkram Hizmetleri Bölümü
E-Posta: berkantkiyak@hakkari.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6602-7546

Anahtar Kelimeler

Van,
Akdamar Adası ve Kilisesi,
Ziyaretçi Deneyimi,
Netnografi

Jel Sınıflama Kodu

L83

Makale Türü

Araştırma Makalesi

Öz

Bu araştırmanın temel amacı, Akdamar Adası ve Kilisesi'ni ziyaret eden bireylerin deneyimlerini kapsamlı bir şekilde incelemektir. Bu doğrultuda, 2019-2024 yılları arasında Akdamar Adası ve Kilisesi'ni ziyaret eden ve seyahat deneyimlerini Tripadvisor platformunda paylaştıran toplam 196 ziyaretçinin yorumu, nitel araştırma yöntemlerinden netnografi kullanılarak değerlendirilmiştir. Netnografi, internet üzerindeki toplulukların araştırılması ve bu topluluklardan elde edilen metinsel verilerin analizini kapsayan bir yaklaşımdır. Analiz sonucunda, ziyaretçilerin ada ve kiliseye ilişkin olumlu ve olumsuz deneyimlerinin yanı sıra, potansiyel ziyaretçilere yönelik bilgilendirici ve tavsiye niteliğindeki yorumları da dikkate alınarak toplam 22 kategori, 71 alt kategori ve 188 kod tespit edilmiştir. Araştırmanın sonucuna göre, Akdamar Adası ve Kilisesi, özellikle doğal güzelliği ve tarihi önemi açısından dikkat çekmektedir. Bununla birlikte ulaşım, turist davranışları, fiyat ve hizmet açısından ise bazı sorunlar görülmektedir. Araştırma, turizm politika uygulayıcılarına ve gelecekteki araştırmacılara yönelik getirilen önerilerle son bulmuştur.

Keywords

Van,
Akdamar Island and Church,
Visitor Experience,
Netnography

Jel Classification Code(s)

L83

Article Type

Research Article

Abstract

The primary aim of this research is to comprehensively examine the experiences of individuals who visited Akdamar Island and its Church. To this end, the comments of a total of 196 visitors who visited Akdamar Island and Church between 2019 and 2024 and shared their travel experiences on the Tripadvisor platform were evaluated using netnography, a qualitative research method. Netnography encompasses the investigation of online communities and the analysis of textual data obtained from these communities. The analysis resulted in the identification of a total of 22 categories, 71 sub-categories, and 188 codes, taking into account both the positive and negative experiences of visitors regarding the island and the church, as well as their informative and advisory comments for potential visitors. The findings of the research indicate that Akdamar Island and Church are particularly noteworthy for their natural beauty and historical significance. However, some issues were observed in terms of transportation, tourist behavior, pricing, and service. The research concludes with recommendations directed towards tourism policymakers and future researchers.

Aslan, H., ve Kıykaç, B. (2025). Van-Akdamar adası ve kilisesi ziyaretçi deneyimleri üzerine netnografik bir araştırma: Tripadvisor örneği. *International Journal of Contemporary Tourism Research*, 9(1), 25-37. <http://doi.org/10.30625/ijctr.1662241>

Makale Gönderim Tarihi: 20/03/2025

Makale Kabul Tarihi: 15/04/2025

***Sorumlu Yazar**

GİRİŞ

Van Gölü'ndeki Akdamar Adası, Van ilinin Gevaş ilçesi sınırlarında kıydan yaklaşık 4 kilometre uzaklıkta konumlandır (Güney, 2000: 110). Adanın adının geçmişte yaşanan bir aşk hikayesinden geldiğine inanılmaktadır. Hikâyeye göre, çobanlık yapan bir genç, Ermeni Baş Keşiş'in kızı olan Tamara'ya âşık olur ve Tamara'yı görebilmek için her gece adaya yüzer. Tamara ise gence yol göstermek amacıyla her gece fener yakar ve onu bekler. Durumu öğrenen Keşiş, yanına fener alır ve adada sürekli yer değiştirerek gencin yorulmasına ve gücünün tükenerek boğulmasına neden olur. Gencin boğulmadan önceki son sözü "Ah Tamara" olur. Bunu duyan Tamara ise kendini gölün sularına bırakır ve boğulur. O günden sonra ada "Ah Tamara" olarak anılmıştır. Ah Tamara adı da zamanla Akdamar adını almıştır (Demir, 2024: 1275-1276).

Akdamar adasının kuzeydoğusunda aynı isimle bilinen bir kilise bulunmaktadır (Güney, 2000: 110; Kaya, Cankül ve Demirci, 2013: 14). Bu kilise, 915-921 yılları arasında saray kompleksinin kilisesi olarak Keşiş Manuel tarafından Vaspurakan Kralı I.Gagik adına inşa edilmiştir (Karaca, 2004: 210). Kutsal Hac'a adandığı bilinen kilise, merkezi kubbeli ve dört yapraklı yonca biçimli hac planına sahiptir (Baytar ve Bozkoyun, 2021: 337). Kiliseye 13. ve 14. yüzyıllar içerisinde iki şapel, 18. yüzyılda ise jamatun yapısı ve çan kulesi eklenmiştir (Alaeddinoğlu, 2006: 123; Bahar ve Acar, 2023: 325). Akdamar Kilisesi, mimarisinin ötesinde zengin süslemeleriyle ön plana çıkmaktadır. Özellikle kilisenin dış cephesinde konumlu kabartmalar dikkat çekicidir. Bu kabartmalarda, Eski Ahit'ten sahneler, kutsal figürler ve hayvan figürleri yer almaktadır (İpşiroğlu, 2003: 11).

Akdamar Adası ve Kilisesi hem kültürel miras turizmi hem de inanç turizmi açısından önem arz etmektedir (Kalay ve Yıldız, 2017). Kilise, mimarisi ve süslemeleriyle Hristiyan sanatının önemli bir örneği olarak kabul edilmektedir (İpşiroğlu, 2003: 11). Ayrıca kilise, Ermeni halkı için kutsal kabul edilen bir hac noktasıdır. Günümüzde Ermeni halkı tarafından sıklıkla ziyaret edilmektedir (Kaya vd., 2013: 14). Kilise, 2015 yılında UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesi'ne dahil edilmiştir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2025). Kilisenin bulunduğu Akdamar adası ise efsanesi, doğal güzellikleri, eski kalıntıları ve manzarası ile dikkat çekmektedir. Ada, 2019 yılında "Kesin Korunacak Hassas Alan" olarak tescil edilmiştir (Resmî Gazete, 2019).

Deneyim ekonomisinin ortaya çıkışı (Pine ve Gilmore, 1998) ve gelişimi turist deneyimlerini önemli hale getirmiştir. Bununla bağlantılı olarak kültürel miras alanlarındaki ziyaretçi deneyimleri önem kazanmış ve ziyaretçilerin miras alanları deneyimleri çeşitli araştırmacılar tarafından incelenmiştir (Ung ve Vong, 2010; Siamak Seyfi, Hall ve Rasoolimanesh, 2020; Wijayanti ve Damanik, 2019). Buna karşın ziyaretçi deneyimlerini derinlemesine inceleyen araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Günümüzde ziyaretçi deneyimleri çevrim içi platformlarda paylaşılan yorumlar aracılığıyla derinlemesine incelenebilmektedir (Sop, Ongun ve Abalı, 2020; Ongun, Kervankıran ve Çuhadar, 2021; Atasoy, 2025; İslam, 2025). Akdamar Adası ve Kilisesine özgü benzer çalışmalar oldukça sınırlıdır. Örneğin, Kömürcü, Sarıbaş ve Güler (2016) Akdamar Adası ve Kilisesi ile ilgili Tripadvisor platformundaki yorumları analiz ederek, ziyaret edilen alan ile ilgili algı benzerliklerini ve farklılıklarını belirlemeyi amaçlamıştır. Söz konusu çalışmada, her ne kadar Akdamar Adası ve Kilisesi ile ilgili Tripadvisor platformundaki yorumlar analiz edilmiş olsa da turist deneyimlerine odaklanılmamış bunun yerine kültürel farklılıkların meydana getirdiği algı benzerlikleri ve farklılıkları belirlenmeye çalışılmıştır. Bu araştırmanın amacı, Tripadvisor platformunda Akdamar Adası ve Kilisesi ile ilgili paylaşılan yorumların analiz edilerek ziyaretçilerin olumlu ve olumsuz deneyimlerinin incelenmesidir. Böylece, literatürdeki boşluğun doldurulması amaçlanmaktadır. Bunun yanı sıra araştırmanın, turizm deneyimlerinin dijital izlerini analiz ederek turizm stratejilerinin geliştirilmesi noktasında destinasyon yönetimleri ve pazarlamacılar için önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Literatürde çevrim içi platformlarda yer alan yorumları analiz ederek turist deneyimlerini derinlemesine inceleyen çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin, Alımanoğlu ve Ayyıldız (2021) Ege Bölgesi'ndeki sakin şehirleri (Seferihisar, Akyaka, Köyceğiz) ziyaret eden turistlerin Tripadvisor platformundaki yorumlarını inceleyerek yaşadıkları olumlu ve olumsuz deneyimleri ortaya koymayı amaçlamıştır. Çalışma sonucunda, Seferihisar'ı ziyaret eden turistlerin yaşadıkları olumlu deneyimlerin, konum, doğa, yöresel ürün ve yemekler, samimiyet ve nezaket ve temizlik kaynaklı olduğu, olumsuz deneyimlerin ise kalabalık, gürültü kirliliği ve bakımsızlık ile ilişkili olduğu belirlenmiştir. Akyaka'da ise doğa ve manzara, nehrin verdiği huzur, yöresel ürün ve yemekler ve misafirperverliğin olumlu deneyimler yarattığı, buna karşın aşırı kalabalık, çevre kirliliği, gürültü kirliliği ve kalitesiz hizmetin olumsuz deneyimlere neden olduğu tespit edilmiştir. Son olarak Köyceğiz'de, doğal güzellikler, manzara, huzur, yöresel ürünler, göl ve salıncağın olumlu deneyimler meydana getirdiği, olumsuz deneyimlerin ise pahalılık ve ulaşım yetersizliği kaynaklı olduğu belirlenmiştir.

Sop vd. (2020) ziyaretçilerin müze deneyimlerini etkileyen unsurları belirlemek amacıyla Tripadvisor platformunda Burdur Müzesi ile ilgili yapılmış olan yorumları incelemiştir. Çalışma sonucunda, müze deneyimini olumlu etkileyen unsurların antik kent çağrışımı, eser ve heykellerin niteliği, ilgili personel, ulaşım kolaylığı, iç

tasarım, açıklayıcı ve işaretler, çevredeki mekanlar, engelli bireylere uygunluk, temizlik ve bakım ve çağdaş müzecilik anlayışı olduğu belirlenmiştir. Deneyimi olumsuz etkileyen unsurların ise alanın küçük olması, bilgilendirme materyallerinin yetersizliği, aydınlatma sorunları ve satış mağazasının bulunmaması olduğu tespit edilmiştir.

Demirkol, Kaya ve Akın (2017) turistlerin yiyecek içecek işletmeleri ile ilgili Tripadvisor platformunda paylaştıkları yorumları analiz ederek turist deneyimlerini incelemiştir. Çalışma sonucunda, turistlerin yiyecek işletmelerinde ağırlıklı olarak ürüne yönelik lezzet, kalite, otantiklik ve hizmet sunumuna yönelik olumlu deneyimler yaşadığı tespit edilmiştir. Öte yandan çalışmada, turistlerin ürünün porsiyon küçüklüğü, pişirme ve işletme çevresinde yer alan gürültü gibi olumsuz deneyimler yaşadıkları da belirlenmiştir. Ongun vd. (2021) Şirince'yi ziyaret eden turistlerin Tripadvisor platformunda yapmış oldukları yorumları incelemiş ve turistlerin olumlu ve olumsuz deneyimlerini ortaya çıkarmıştır. Buna göre olumlu deneyimler, Şirince evleri, Şirince şarapları, kiliseler, yöresel yiyecek ve içecekler kaynaklıdır. Olumsuz deneyimler ise kalabalık, trafik yoğunluğu ve fiyat yüksekliğine dayalıdır. Kuzu ve Sürme (2023), Göbeklitepe'ye yapılan ziyaretlerde Tripadvisor platformunda yer alan olumsuz ziyaretçi yorumlarını incelemiştir. Araştırma sonucunda, turistlerin giriş ücretini yüksek bulduğu, araç park sorunu, devam eden kazılar sebebiyle gezme alanlarının kısıtlı olması, ilgisiz görevli davranışları, engelli ve çocuklu aileler için düzenlemelerin olmaması olumsuz ziyaretçi görüşleri olarak belirlenmiştir.

Olorunsola, Saydam, Lasisi ve Oztüren (2023) Petra Antik Kenti'ni ziyaret eden turistlerin Tripadvisor platformunda yaptıkları yorumları analiz ederek arkeolojik miras turizmi deneyiminin bileşenlerini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Çalışma sonucunda, arkeolojik miras deneyiminin giriş, gezi, manastır, yapılar, hayvanlar, ulaşım ve güven bileşenlerinden meydana geldiği tespit edilmiştir. Atasoy (2025) Olympos Antik Kenti'ni ziyaret eden turistlerin Tripadvisor platformunda yaptıkları yorumları incelemiştir. Çalışma sonunda, antik kenti ziyaret eden turistlerin tarih, kültür ve doğa temelinde genel olarak olumlu deneyimler yaşadıkları belirlenmiştir. Ayrıca, miras turizmi deneyiminin duygusal, bilişsel ve duysal bileşenlerden meydana geldiği ortaya konmuştur.

Demirel (2020) yabancı turistlerin seyahat deneyimlerini unutulmaz kılan unsurları ortaya çıkarmak amacıyla Tripadvisor platformunda Gelibolu Yarımadası ile ilgili yorumları incelemiştir. Çalışma sonucunda, seyahat deneyimlerini unutulmaz kılan unsurların duygusal (dokunaklı hisler ve duygusallık, etkilenmek ve hayran kalmak, kayıp hissi ve karamsarlık ile gurur-onur duymak) ve bilişsel (yenilik, bilgi, katılım, tur rehberi/operatörü, anlamlılık ve yerel kültür) olmak üzere iki boyut altında toplandığı belirlenmiştir.

İslam (2025) Bangladeş'teki arkeolojik alanları ziyaret eden turistlerin Tripadvisor platformunda yaptıkları yorumları analiz ederek turistlerin arkeolojik miras turizmi deneyimlerini incelemeyi amaçlamıştır. Çalışma sonunda, arkeolojik miras turizmi deneyiminin, tercüme ve eğitim, koruma ve bakım, otantiklik, iyileşme ve katılım, mimari güzellik, hizmetler ve olanaklar, misafirperverlik ve algılanan adalet boyutlarından meydana geldiği tespit edilmiştir.

3. YÖNTEM

Netnografi, sosyal bilim temelinde olan araştırmalar arasında giderek artan bir ilgi görmektedir. Çevrimiçi topluluklarda, kullanıcılar arzu, beklenti, deneyim ve inançlarını paylaşarak örtük ve açık bir şekilde kendilerini ifade edebilmektedirler. Böylece, büyük miktarda bilgi üretmektedirler. Bu mevcut geniş bilgi hacminin analizine duyulan ihtiyaç, web üzerinde araştırma yapmak amacıyla tasarlanmış netnografi gibi çeşitli çevrimiçi yöntem ve yaklaşımların geliştirilmesine öncülük etmiştir (Tavakoli ve Mura, 2018: 190). Kozinets (1998), netnografiyi, çevrimiçi iletişim platformlarında ortaya çıkan kültürel oluşumları ve topluluk yapılarını inceleyerek elde edilen yazılı bir metin olarak tanımlamaktadır. Netnografi, turizm olgusunun dijital ortamdaki evriminden istifade ederek, özellikle farklı sosyo-kültürel bağlamlardan bireylerin çevrimiçi topluluklara artan katılımını analiz etmektedir. Turistlerin seyahat deneyimlerini ve bilgi arayışlarını yansıttıkları kullanıcı tarafından oluşturulan içerik platformlarının yaygınlaşması, araştırmacılara turist deneyimlerini derinlemesine inceleme imkanı sağlamaktadır. Bu bağlamda netnografi, çevrimiçi verilerin sistematik bir şekilde toplanması ve analiz edilmesine yönelik metodolojik bir çerçeve sunmaktadır (Mkono ve Markwell, 2014: 289).

Bu araştırmanın amacı, Van Akdamar Adası ve Kilisesinde bulunan ziyaretçilerin olumlu ve olumsuz deneyimlerinin incelenmesidir. Bunun yanı sıra, ziyaretçilerin potansiyel ziyaretçilere yönelik bilgi ve tavsiye verici yorumları da ele alınmıştır. Bu amaç doğrultusunda, turizm araştırmalarında güvenilir bir veri kaynağı olarak kabul gören çevrimiçi yorumlardan faydalanılmıştır. Bu şekilde, daha çok ziyaretçinin ada ve kilise deneyimine ulaşılmıştır (Sop vd., 2020). Araştırma verileri, halka açık olan bir web sitesi olan Tripadvisor platformundan sağlanmıştır. Bu sebeple, bireysel izin almaya da gerek duyulmamıştır. Tripadvisor platformunda yorumda bulunan ziyaretçilerin deneyimlerine yönelik paylaşımlarını birincil elden ve samimi şekilde gerçekleştirdikleri düşüncesi de veri kaynağı olarak bu sitenin seçilmesinde etken olmuştur (Mkono ve Markwell, 2014: 290).

Bu bağlamda, 2019-2024 yılları arasında olumlu ve olumsuz değerlendirmeleri içeren yorumların yanı sıra bilgi ve tavsiye verici 196 adet ziyaretçi yorumuna ulaşılmıştır. Araştırmada, sadece Türkçe ve İngilizce dillerinde yapılan yorumlar değerlendirmeye alınmıştır. Almanca, Rusça, Korece, Çince, İtalyanca, Fransızca, İspanyolca, Japonca,

Lehçe ve Felemenkçe dillerinde yapılan yorumlar ise araştırmacıların bu dillerde yetkinliği olmaması sebebiyle kapsam dışında bırakılmıştır. İngilizce yorumlar, her iki araştırmacı tarafından da kontrol edilerek dil bilgisi kurallarına uygun şekilde Türkçe diline çevrilmiştir. Toplanan verilerin derinlemesine anlaşılması ve anlamlandırılması için içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemin temelinde, veriler arasındaki örüntüleri ve ilişkileri ortaya çıkarmak yatmaktadır. Kodlama, nitel veri analizinde, veri setini oluşturan anlamlı birimlerin tanımlanması ve kategorize edilmesi sürecini ifade etmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 259). Anlamlı birimlere verilen tanımlayıcı isimler diğer bir ifadeyle kodlar, araştırma konusunun ana kavramlarından ve araştırma verilerinden ortaya çıkmıştır. Kodlama sürecinde, metin (veri seti) çeşitli paragraflara bölünmüş ve böylelikle parçalar arasında karşılaştırma yapmak ve benzerlikleri görmek mümkün olmuştur (Kümbetoğlu, 2015: 155-157). Araştırmada, Yıldırım ve Şimşek'in (2013: 260) önerdiği şekilde, veriler sistematik bir şekilde kodlanmış, kategoriler ve alt kategoriler halinde gruplandırılmış ve son olarak da yorumlanmıştır. Elde edilen verilerin ayrıntılı bir şekilde raporlanması ve sonuçlara ulaşım sürecinin açık bir biçimde sunulması, araştırmacının geçerliliğini destekleyen önemli bir faktör olmuştur (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 291). Bulguların sunumunda ziyaretçilerin deneyimlerini olumlu veya olumsuz etkileyen unsurlar, çevrimiçi yorumlardaki doğrudan alıntılarla desteklenmiştir. Bu durum, araştırmanın iç güvenilirliğine katkı sağlayan bir unsur olmuştur (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 296). Ziyaretçilere ait doğrudan yorumlar, Z1 ile Z196 arasında kodlar verilerek belirtilmiştir.

Netnografi, tüketicilerin çevrimiçi platformlarda yayınladıkları ve deneyimlerine dair ayrıntılı bilgiler içeren yorumların derlenmesine dayanmaktadır. Diğer nitel araştırma yöntemleriyle karşılaştırıldığında netnografinin özgün değerini, anlatı oluşturma, karmaşık toplumsal olguları anlama ve araştırmacıya tüketici bakış açısıyla temalar geliştirme konusunda üstün performans göstermesi şeklinde ifade etmek mümkündür. Deneyimlerin araştırılmasına yönelik geleneksel yöntemler (örneğin gözlem, görüşme ve odak grup çalışmaları), katılımcı çekingenliği ve zaman yoğunluğu gibi bazı dezavantajlara sahiptir. Bu geleneksel yöntemlerde, araştırmacının varlığı günlük yaşamın doğal akışını etkileyerek müdahaleci bir rol oynayabilmektedir. Buna karşın netnografi, geleneksel etnografiye kıyasla daha hızlı, daha basit ve maliyet-etkin bir yöntem olmasının yanı sıra, odak grup çalışmaları veya görüşmelere göre daha doğal, nesnel ve dikkat çekmeyen bir yaklaşım sağlamaktadır (Tan Vo Thanh ve Kirova, 2018: 33).

4. BULGULAR

Bu araştırma, Van Akdamar Adası ve Kilisesi'ne yönelik çevrimiçi platformda yer alan kullanıcı deneyimlerinin, tavsiyelerinin ve bilgilendirici yorumlarının incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Veri seti, Van Akdamar Adası'na ilişkin 103'ü Türkçe, 29'u İngilizce, Akdamar Kilisesi'ne ilişkin ise 45'i Türkçe, 19'u İngilizce olmak üzere toplam 196 adet yorumdan meydana gelmektedir. Bu yorumlar, nitel araştırma yöntemleri çerçevesinde analiz edilmiştir. Analiz sonucunda, Akdamar Adasına yönelik olumlu ziyaretçi deneyimleri kapsamında toplam 5 kategori, 15 alt kategori ve 48 kod belirlenmiştir. Akdamar Kilisesine yönelik olumlu ziyaretçi deneyimleri kapsamında ise 4 kategori, 12 alt kategori ve 36 kod saptanmıştır. Akdamar Adasına ilişkin olumsuz ziyaretçi deneyimleri kapsamında ise 5 kategori, 13 alt kategori ve 42 kod belirlenmiştir. Akdamar Kilisesine ilişkin olumsuz ziyaretçi deneyimleri kapsamında, 4 kategori, 12 alt kategori ve 32 kod saptanmıştır. Akdamar Adası ve Kilisesi hakkında tavsiye ve bilgi verici yorumlar incelendiğinde ise, 4 kategori, 19 alt kategori ve 30 kod ortaya çıkmıştır. Elde edilen tüm bu kategori, alt kategori ve kodların sunumu aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Tablo 1: Akdamar Adasına Yönelik Olumlu Ziyaretçi Deneyimleri

Kategori	Alt Kategori	Kodlar
Doğal Güzellik	Manzara	Muhteşem manzara, Tablo gibi manzara, Göl manzarası keyif, Deniz manzarası güzel
	Flora ve Fauna	Badem ağaçları, Tavşanlar, Martılar, İbibik kuşu
	Göl	Gölün suyu güzel, Van Denizi, Turkuaz masmavi
Tarihi ve Kültürel Değer	Kilise	Kilise atmosferi büyüleyici, Kilise mimarisi etkileyici, Restore edilmiş, El işçiliği
	Hikaye ve Efsane	Ah Tamara efsanesi, Adanın hikayesi, Geçmişten miras
	Tarihi Doku	Tarihi mekan, Ören yeri, Anadolu Mezopotamya
Ulaşım ve Erişilebilirlik	Tekne Turu	Tekneyle ulaşım harika, Mavi seyahat, Feribotla seyahat
	Ulaşım Kolaylığı	Kolay ulaşım, Dolmuş seferleri sık, Yönlendirici tabelalar
Hizmet ve Olanaklar	Park İmkani	Ücretsiz park imkanı, Güvenli park
	Kafe ve Tesisler	Çay kahve için tesis, Kafe, Hediyeelik eşya dükkanı
	Rehberlik ve Bilgilendirme	Rehber, Tarihsel anlatım, Açıklayıcı tabelalar
	Müze Kart ve İndirimler	Müze kart, Öğretmen öğrenci indirimi, 65 yaş üstü ücretsiz

Deneyim ve Atmosfer	Ziyaret Deneyimi	Harika deneyim, Görülmesi gereken güzellik, Mutlaka gezilmeli, Cennet gibi
	Huzur ve Keyif	Huzurlu ortam, Keyif, Mest etti, İç dünya ile baş başa
	Fotoğraf ve Anı	Harika resim çekme, Güzel fotoğraflar çekme

Kaynak: Yazarlar tarafından derlenmiştir.

Tablo 1'e göre, Akdamar Adası'na yönelik yorumlarda en çok öne çıkan tema doğal güzellikler, özellikle de manzara ve badem ağaçları olmaktadır. Özellikle bahar aylarında ziyaretçiler adanın güzelliğinden etkilenmektedir. Z39 ve Z80'in bu konudaki yorumları şu şekildedir:

“Özellikle nisan-haziran arası gezmek için çok güzel bir yer. O tarihler arasında ada canlı ve mevsimsel açıdan konforlu. Ayrıca badem ağaçlarının çiçek açması ile mükemmel bir manzara ortaya çıkıyor.” (Z39)

“Badem ağaçları açtığı mevsimde gitmenizi kesinlikle tavsiye ederim. Nisan mayıs aylarında müthiş bir yer oluyor. Kesinlik tavsiye ederim Doğu Anadolu'nun gezilmesi gereken yerlerinden bir tanesi hatta önceliğinizi buraya verin.” (Z80)

Tarihi ve kültürel değerler, özellikle de Akdamar Kilisesi ve "Ah Tamara" efsanesi, ziyaretçiler üzerinde derin bir etki oluşturmaktadır:

“Ermeniler tarafından inşa edilmiş, çok ilginç tarihe sahip bir yer. Ah Tamara'nın hikayesi çok etkileyici.” (Z180)

“Van gölünün ortasında Ah Tamara adası hikayesi etkileyici mutlaka görmeli ve o havayı teneffüs etmelisiniz.” (Z86)

“Mutlaka görülmesi gereken gerçek bir cennet, gittiğinize kesinlikle degecek, resim çekmeye doyamayacağınız bir mekan. Kilise ve buram buram tarih, Tamara'nın hikayesi ve Akdamar kilisesinin duvarlarında anlatılan hikayeler de ayrıca büyülüyor gelenleri.” (Z63)

Akdamar Adası, farklı kültürlerden turistlerin ilgisini çekmektedir. Ulaşım kolaylığı ve sunulan hizmetler, ziyaretçi memnuniyetini artıran önemli faktörlerdir. Ziyaret deneyimi, huzur, keyif ve unutulmaz anılarla dolu olarak açıklanmaktadır. Müze kart uygulaması ve indirimler, adayı daha erişilebilir kılmaktadır:

“Akdamar Adası ve Kilisesi Van'ın Gevaş ilçesinde , tarihi bir yerdir buraya Sonbahar veya ilkbaharda gidilmesi tavsiye edilir ama her zaman gidilebilir görülebilir. Akdamar Kilisesi, Ermenilerin yaptığı kilisesidir. Kiliseye girişler ücretsizdir. Ancak adaya girişte Müze Kart geçerlidir.” (Z138)

“Gitmemize değdi muhakkak gidin. Gidiş-dönüş 15 TL, 18 yaş altı ücretsiz. Müze kart geçiyor, adada denize girebilirsiniz.” (Z49)

Yorumlarda, adanın temizliği, bakımlı olması ve restore edilmiş olması da öne çıkmaktadır:

“Van'a gelince Akdamar adasına gitmemek, oradaki inanç dünyasını görmemek olmaz. Badem ağaçları arasında kurulu kilise restore edilmiş. İki bölgeden deniz yolu ile ulaşıyorsunuz. Birinci hat 40 dakika sürüyor. İkinci hat ise sadece 15 dakika.” (Z22)

“Akdamar... Güzel ülkemizin görülmesi gereken en özel yerlerinden biri. Doğallığından hiçbir şey kaybetmemiş ama bir o kadar da bakımlı. Feribotlar Gevaş'tan kalkıyor yarım saatte bir var. Adada ufak bir tesiste var çay kahve vs. için. Harika bir deneyimdi.” (Z20)

“Ada ve tarihi yapı restore edilmiş temiz ve bakımlı.” (Z31)

Tablo 2: Akdamar Kilisesine Yönelik Olumlu Ziyaretçi Deneyimleri

Kategori	Alt Kategori	Kodlar
Mimari ve Sanat	Taş İşçiliği ve Kabartmalar	Taş işçiliği muhteşem, Dış kabartmalar iyi durumda, Olağanüstü taş kabartma
	Freskler ve İç Yapı	İç yapısı ulu, Kilise içi freskolar dikkat çekici, "Kilise mimarisi benzersiz"
Tarihi ve Kültürel Değer	Restorasyon ve Koruma	Restore edilmiş, İyi korunmuş, Harap edilmemiş
	Tarihi Önemi	Ermenilerden kalma, Tarihi doku korunuyor, Hristiyan kalıntısı
	Hikayeler ve Efsaneler	Ah Tamara hikayesi, İncil'den sahneler, Her detay bir hikaye
Doğal Güzellik ve Manzara	Çok Kültürlülük	Birçok ülkeden misafir, Ermeni Kilisesi, Emeni Ortodoks Kilisesi
	Van Gölü ve Ada Manzarası	Van Gölü üzeri seyir harika, Ada manzarası büyüleyici, Masmavi göl

	Çevre ve Doğa	Badem ağaçları şahane, Temiz çevre, Tavşanları izleme
	Ulaşım ve Deneyim	Tekne ile ulaşım keyifli, Feribot gidiş gelişleri mükemmel, Deniz yolculuğu muhteşem
Ziyaretçi Deneyimi	Memnuniyet ve Tavsiye	Mutlaka görülmeli, Görülmeye değer, Mükemmel bir deneyim
	Hizmetler ve İmkanlar	Çay kahve imkanı, Müze kart geçerli, "Bilgilendirme tabelaları mevcut
	Temizlik ve Düzen	Kilise temiz, Güzel plaj, Yürüyüş yolları

Kaynak: Yazarlar tarafından derlenmiştir.

Tablo 2'ye göre, kilisenin dış cephesindeki taş işçiliği ve kabartmaların detaylı ve etkileyici oluşu ön plana çıkmaktadır. İç mekandaki freskler ve yapının mimari benzersizliği de övgüyle bahsedilen konular arasında yer almaktadır. Restorasyon çalışmalarının başarılı olduğu ve kilisenin iyi korunduğu da belirtmektedir. Bu konuda Z171, Z173 ve Z174'ün yorumları şöyledir:

“Büyük bir avlunun içinde yaşlı badem ağaçları ile çevrili bu kilisenin pembemsi dış cephesi üzerinde İncil'den muhteşem sahneler var. Günlük hayata dair bezemeleri seyretmeye doyamayacaksınız. İçinde aydınlatma yok bir cephede dini resimler kalmış.” (Z171)

“Van'a gidip nasıl muhteşem kahvaltısı yenmeden dönülmüyorsa, Akdamar Ada ve Kilisesi ziyaret edilmeden de dönülmemelidir. Yarım gününüzü ayırın. Adada Kilise ve kafeterya harici bir şey olmadığınızda göz ardı etmeyin. Nefis bir tekne yolculuğu sizi 25 dakikada adaya ulaştıracak. Ada'nın yerlileri olan martılar ve tavşanlar sizi karışılacak. Kilise yeni restorasyon görmüş. Dış duvar kabartmaları ve iç duvar freskleri incelenmeli. Van'ın güler yüzlü ve gerçek misafirperver halkına da bu vesile ile tekrar selam olsun.” (Z173)

“Olağanüstü taş kabartma işçiliğiyle Anadolu'da nesli tükenen hayvan figürleriyle dini motifler büyüleyici. Hele bunun yaklaşık bin yıl önce yapılmış olması ayrı bir hayranlık uyandırıyor, mutlaka ziyaret edilmeli.” (Z174)

Kilisenin Ermeni tarihi ve kültürü için taşıdığı önem, ziyaretçiler tarafından değer görmektedir:

“Van'a gelince ilk görülmesi gereken yerlerden biri bence. Tekneyle adaya götürülüyor . Fiyatı kişi başı 20 TL. Adada ayrıca müze ören yeri giriş ücreti alınıyor. Halen yılda bir kez Ermenilerin ayini yapıyorlarmış öyle denildi. Ayrı bir havası var. Arka taraftaki kafede göle karşı çay içmeden gitmeyin.” (Z18)

“Kutsal Haç Kilisesi, pembe volkanik tüften inşa edilmiş ve 900'lü yılların başlarından kalma, güzel ve güzel bir şekilde korunmuş/restore edilmiş bir Ermeni Kilisesidir. Van şehrine nispeten yakın, Van Gölü üzerindeki küçük Akdamar Adası üzerinde yer almaktadır. Kıydan sık sık tekne gezileri (yaklaşık 20 dakika) mevcuttur. Kilise mimarisi etkileyici, kilise küçük adaya hakim görünüyor ve burayı ziyaret etmek çok keyifli ve ilginç bir deneyim sağlıyor.” (Z179)

Kilisenin hikayeleri ve efsaneleri, ziyaretçilerin ilgisini çekmekte ve deneyimlerini zengin hale getirmektedir:

“Akdamar kilisesi, Tamara'nın hikayesi, İncil'de geçen hikayelerin kilisenin dışına işlenen motifleri ile bir cennet.” (Z166)

Çok kültürlülük yapısında ziyaretçiler tarafından değer görmektedir:

“Çok eski ve tarihi bu kilise zamanında Ermeniler tarafından kullanılmış. Zamanımızda da yılda bir sefer dini ayinlerini bu kilisede yapıyorlar. Birçok ülkeden misafir şehrimize geliyor.” (Z145)

Van Gölü ve Akdamar Adası'nın doğal güzelliği, kilise ziyaretinin ayrılmaz bir parçası olarak görülmektedir. Çevredeki badem ağaçları, tavşanlar ve diğer doğal unsurlar da ziyaretçilerin beğenisini kazanmaktadır. Ulaşım için kullanılan tekne yolculuğu ise ayrı bir deneyim olarak görülmektedir:

“Van Gölü'nün muhteşem doğa güzelliği Akdamar Adası'nı bir taç gibi süsleyen tarihi Ermeni Kilisesi. Yol üzerinden kalkan teknelerle geçiliyor.” (Z134)

“2 yıl önce de geldiğim, Van'a her gelişimde mutlaka gelmeyi istediğim bir yer. Tur grubumuzda yer alan üç rehber arkadaş eşliğinde harika bir Akdamar gezisi oldu. Özellikle Mayıs ayı başı öneriliyor badem ağaçları çiçek açıyormuş. Tekne ile adaya ulaşıyor Van tarafından ilk iskeleden giderse yol uzun sürüyor. İkinci iskeleden yolculuk daha kısa. Çok güzel fotoğraflar çektik...Gidilmeli... görülmeli.” (Z139)

“Yaklaşık 15 dakika göl türü sonrası ve masmavi uçsuz bucaksız göl üzerinden adaya varılıyor tarih kokan dokusu ve kilisesi ile inanılmaz güzel.” (Z155)

Ziyaretçiler genellikle, kiliseyi mutlaka görülmesi gereken bir yer olarak tavsiye etmekte ve deneyimlerinden memnun kalmaktadır. Müze kart, kafe gibi hizmetlerin varlığı ve çevrenin temizliği de olumlu yorumlara katkı

sağlamaktadır. Sonuç olarak Akdamar Kilisesi, mimari ve sanatsal değeri, tarihi ve kültürel önemi, konumu ve manzarası, keyifli ziyaret deneyimi ve duygusal etkisiyle ziyaretçilerini olumlu etkileyen bir mekan olarak nitelendirilmektedir. Ancak, olumlu deneyimlerin yanı sıra bu araştırma kapsamında ziyaretçilerin yaşamış oldukları olumsuz deneyimler de söz konusu olmaktadır. Tablo 3'te Akdamar Adası'nda bulunan ziyaretçilerin yaşamış oldukları olumsuz deneyimler incelenmiştir.

Tablo 3: Akdamar Adasına Yönelik Olumsuz Ziyaretçi Deneyimleri

Kategori	Alt Kategori	Kodlar
Bakım ve Temizlik	Bakımsızlık	Adanın bakımsızlığı, bakımsız kafeterya, bakımsız tekneler, mezarların üstünde yürüme
	Kirlilik	Kirli tuvaletler, çevre kirliliği, çöp dolu ada, bebek bezleri, naylon torbalar
	Ölü Hayvanlar	Ölü martılar, ölü deniz kuşları (martı)
Ulaşım	Ulaşım Zorluğu	Yüksek giriş ve ulaşım ücreti, tekneyle ulaşım programı düzensiz, minibüs ile ulaşım zor, teknelere binip inmek zor, engelli erişimine uygun değil, ulaşım zorlukları
	Tekne Kalitesi	Salaş tekneler, bakımsız tekneler, güvenli olmayan tekneler
	Tekne Seferleri	Tekne seferleri az, tekneler kalabalık
Fiyat ve Hizmet	Yüksek Fiyatlar	Yüksek giriş ücreti, ayakbasta (giriş) ücreti fazla, fahiş fiyatlar, pahalı kafe deneyimi
	Hizmet Kalitesi	Bakımsız kafeterya, iştah kabartmayan kafe, ortalamanın üzerinde fiyatlarla küçük bir kafe, rehberlik hizmeti yok
Turist Profili ve Davranışları	İranlı Turist Yoğunluğu	Geneli İranlı turist, yoğun İranlı turist akını, fazla İranlı turist, Farsça, yabancı hissetme
	İranlı Turist Davranışları	Aşırı müzik, oynama, bağırma
Ada Deneyimi	Tarihi Yapının Ticarileşmesi	Ticarethaneye dönüşmüş bir tarihi yapı
	Doğa ve Çevre	Doğa-yeşil olmayan tepeler
	Saygısızlık	Mezarların halatlarla kapalı olması, ziyaretçilerin saygı göstermemesi

Kaynak: Yazarlar tarafından derlenmiştir.

Tablo 3'e göre, adanın genel bakımsızlığı, kirliliği ve ölü hayvanların (martı gibi) varlığı ziyaretçiler için önemli bir sorun olarak görülmektedir. Nitekim bazı ziyaretçiler bu konuda yaşadıkları sorunları şöyle açıklamıştır:

“Burası güzel bir yer ama bölge ölü deniz kuşlarıyla dolu. Bu konuyu sormak için turizm ofisiyle iletişime geçmeye çalıştım ve bunun muhtemelen kuş gribinden kaynaklandığını öne sürdüm ve birisinin ilgili yetkililerle iletişime geçip geçemeyeceğini sordum. Ölü kuşların uzaklaştırılması gerekiyor. Aksi takdirde, ziyaret eden turist sayısı dikkate alındığında hastalığın yayılma şansı çok yüksektir. Belki grip değildir ama en azından biri bana bu konuda geri dönüş yapabiliirdi. Bunu ciddiye almamaları çok yazık.” (Z107)

“Adanın etrafı çok bakımsız. Tuvaletler kirli. Ölmüş martılar çok pis kokuyor. Sinekler çok. İlaçlanması gerekir. Yol ve tekne ücretleri pahalı. Van'a yakışmayan kirli bir yer.” (Z1)

“Harika bir doğa fakat insanlar yüzünden çöp dolu, ada bakımsız ve kirli maalesef. Bebek bezinden naylon torbalara kadar her şey var.” (Z100)

Ulaşım zorluğu, yüksek fiyatlar ve teknelerin kalitesi ziyaretçilerin adaya ulaşımını olumsuz etkilemektedir:

“Zor bir yürüyüş ve teknelere binip inmek kolay değil. Kesinlikle engelli erişimine uygun değildir. Oraya varmak için gereken tüm zorluklara rağmen kesinlikle ziyaret etmeye değer.” (Z111)

“Arabanız yok ise tur ayarlayarak gidilecek bir yer. Van merkeze 45 dk uzaklıkta minibüs ile ulaşım çok zor ve minibüs seferleri kısıtlı.” (Z45)

“Van'da görülesi yerlerden biri, çevre kirli, 25 TL giriş ücreti yüksek, ulaşım gidiş-dönüş 20 TL değer mi? Bir kez evet.” (Z25)

“Ada ve tarihi yapı restore edilmiş temiz ve bakımlı fakat ulaşımında kullanılan tekneler hiç iyi değil, bakım güvenlik sıfır.” (Z31)

“Tek sıkıntı tekneler ya çok kalabalık oluyor ya da seferler az oluyor; ona da katlanılır çünkü henüz adada kalan müşteri olmadı hepsi geri döndü.” (Z71)

Yüksek fiyatlar ve düşük hizmet kalitesi, ziyaretçilerin memnuniyetsizliğine yol açmaktadır:

“Vapur gidiş dönüş kişi başı 50 TL adaya ayak bastı parası 45 TL. Karnınız acıktı diyelim tost 50 köfte ekmek 80 TL. Tam bir ticarethaneye dönüşmüş. Para tuzağı ! Berbat!! Bugün eşim ile gidip adayı görelim dedik ve 400 TL paramız gitti, ne için ? Bir ada ve bir kilise görelim diye. Tost nasıl 50 TL olur ya? 50 TL’ye Van merkezde iki şiş çağ kebabı yenir yanına da kola içersiniz. Bu kadar tutacağını bilsek gitmezdik. Yazık! İstanbul, Van’dan daha pahalı bir yer olmasına rağmen orda bile Heybeli adaya gittiğimizde 200 TL harcamıştık ve oradaki Heybeli adada tüm gün gezmiştik yemek de yemiştik. Akdamar’da ise taş çatlasın en fazla bir saat durabiliyorsunuz çünkü yapılacak pek bir şey yok. Sadece bir tane küçük kilise var. Fiyatlar iyileştirilsin.” (Z6)

“Adada iştah kabartmayan bir de kafe var.” (Z75)

Yoğun İranlı turist varlığı ve bazı turistlerin davranışları ise diğer ziyaretçiler için rahatsızlık oluşturmaktadır:

“Ağustos 2019’da oradaydım. Görülmesi gereken çok güzel bir antik kilisenin bulunduğu güzel bir ada ve gölde 20 dakikalık yolculuk bile çok güzel. Beni rahatsız eden tek şey etrafta çok sayıda İranlı turist ve rehberin Farsça konuşması ve Türkçe bilseniz bile kendinizi yabancı gibi bulmanızı.” (Z114)

“Akdamar’a önerilen şekilde en uzun tekne turu olan 20-25 dakika süren bir tur teknesi ile gittik geneli İranlı turistlere hitap ettiği için kendi ülkemizde yabancı kaldık. Turistlerin kendi müzikleri ile oynaması ve sürekli kendi dilleri ile yönlendirme yapılması sizi rahatsız etmiyorsa uzun tur ile geçin derim.” (Z34)

“Bazı tekneler salaş, bazıları daha iyi yolculuk 20 dakika kadar sürüyor. Biz gittiğimizde adada % 90 İranlı vardı rehberler müzik kolonu taşıyor. Cep telefonundan şarkı yüklüyorlar şıkır şıkır oynuyorlar. Doyamadılar oynamaya bağıyorlar kafamız şişse de eğlendirdiler bizi hatta zorladılar bizi de oynamaya. Adanın içinde de müzik kolonu taşıyorlardı. Belki orada da bir köşede oynadılar, biz görmedik.” (Z3)

Tablo 4’te Akdamar Kilisesi’nde bulunan ziyaretçilerin olumsuz deneyimleri incelenmiştir.

Tablo 4: Akdamar Kilisesine Yönelik Olumsuz Ziyaretçi Deneyimleri

Kategori	Alt Kategori	Kodlar
Kilise İçi Durumu	İkon ve Freskler	İç ikonlar soyulmuş, Kilise içi resimlerin günümüze ulaşmaması, Bozulmuş freskler, İçerde rutubet vs. nedenli resimler kısmen silinmiş-soluk
	Havalandırma ve Koku	Kilise havasız-ter kokusu-havalandırma yetersiz, İçerde rutubet vs. nedenli resimler kısmen silinmiş-soluk
	Bakım ve Restorasyon	Kilise duvarları bakımsız-rutubet, Kilisenin bakımı ve restorasyonu yetersiz, Restorasyon iyi değil
	Işıklandırma	Kilise içi ışık yetersiz
	Genel Değerlendirme	Kilisenin içi başarılı değil (olumsuz)- dışı güzel, Kilise çok bir şey değil
Ziyaretçi Deneyimi	Vandalizm (Tahripçilik) ve Saygısızlık	Vandalizm-tarihi mekana zarar verenler engellenmeli-duvarlara isim yazma sorunu, Sunağa tırmanan insanlar-kilisede nasıl davranacağını bilmeme-tablolara zarar, Tekne görevlileri saygısız
	Rehberlik Hizmeti	Rehber davranışı hoş değil-dışlanmış hissetme-kaba davranma-saygılı olunmalı-rehberlik hizmeti yetersiz
	Kalabalık ve Konfor	Kalabalık-nefeste zorluk, Kilise küçük-kalabalık, Geri dönüş için bekleme
Ulaşım ve Çevre	Tekne Ulaşımı	Gevaş-tekne-ulaşımda aksama-tekne geç kalkıyor, Özel gruplara ayrıcalık, Küçük servis tekneleriyle ulaşım-program veya zaman çizelgesi yok
	Çevre Düzenlemesi ve Olanaklar	Göl kenarı pis ve taşlık-giyinme kabini yok-tek bir WC-duş yok-Mutlaka düzenlenmeli-doğal-tarihi güzellik-yazık, Kafeterya yetersiz-kafeterya ve tuvalet olanakları yetersiz
	Erişilebilirlik	Engelliler için olanaklar yetersiz, Engelliler ve çocuk arabası için uygun değil
Ücretlendirme	Yüksek Ücretler	Turisti inek gibi sağma-yüksek giriş ve ulaşım ücretleri-geçen yıla göre %80 fazla

Kaynak: Yazarlar tarafından derlenmiştir.

Tablo 4'e göre, kilisenin iç mekanının bakımsızlığı ve fresklerin zarar görmüş olması dikkat çeken nokta olarak belirlenmiştir. Rutubet, koku ve yetersiz havalandırma da ziyaretçileri rahatsız eden unsurlar arasında yer almaktadır. Bu konuda bazı ziyaretçilerin yorumları şöyledir:

"Kilise havasız ter kokusundan freskleri çok algılayamadık havalandırma yetersiz ama günümüze ulaşması bakımından mükemmelliğine laf yok." (Z34)

"900'lü yıllarda yapılmış bir kilise. Dışarıdan her duvarda ayrı heykel ve şekiller var. Her duvardaki detayların levhalarla açıklanması çok güzel olmuş. İçinde rutubet vs. nedenli resimler kısmen silinmiş, soluk. Gene de en azından temiz. Kilisenin dış duvarlarına biraz vakit ayırmak şart bence. İçeride bir rahip ya da rahibe yok. Sadece bir güvenlik görevlisi var. Kilisenin içini, bahçesini ve etrafını gezmekte fayda var." (Z151)

Vandalizm, saygısız davranışlar ve kalabalık, ziyaretçilerin deneyimini olumsuz etkileyen faktörler olarak görülmektedir. Rehberlik hizmetinin yetersizliği de eleştirilen konular arasında yer almaktadır. Bu konularda öne çıkan bazı ziyaretçi yorumları şu şekildedir:

"Gerçekten çok güzel eski Ermeni taş kilisesi. Ne yazık ki Sunağa tırmanan bazı insanlar kilisede nasıl davranacaklarını bilmiyorlardı. Devlet kilisenin bakımı ve restorasyonu konusunda pek bir şey yapmıyor. Ama içeri girmek için ücret isteyin. İçeride aynı anda çok sayıda kişinin bulunması, duvardaki bu asırlık tablolara zarar verecektir." (Z118)

"Van gölü ekspresi ile gelince Tatvan'dan sonra Van'a gitmeden uğranılacak ilk yer! Mutlaka uğranılması gereken önemli tarihi mekan. Kilise içi ve ada etrafı gezilmeli. Fakat burada bir görevlinin bu tarihi mekana zarar verenleri engellemesi gerek. Yoksa kısa sürede tüm duvarlara isimlerini yazacak bizimkiler." (Z79)

"Gelelim asıl meseleye !!! Adada dolaştıktan sonra tekneyi saatlerce beklemek zorunda kalıyorsunuz. Özel gruplara öncelik tanınıyor sanki aynı para verilmiyor. Tekne dolana kadar bekletiliyor. Teknede geldiğimiz kişilerle teknede olmamıza rağmen diğer sonradan gelen teknedekileri de bizim tekneyle göndermeye çalışıyorlar ve üstüne üstün ne zaman kalkacak dendiğin de oradaki sorumlu mu bilmiyorum siz 10 dakikada gezdiyseniz biz ne yapalım bekleyin diye ibare kullanıyor saygısızca ki biz 1 saat geldik Adada !!! Kesinlikle tavsiye etmiyorum ve biraz daha insanlara karşı nazik olmaları gerekiyor." (Z156)

"Kiliseyi küçük buldum ve biz gittiğimizde kalabalık olduğu için de nefes almakta güçlük çektik. İçinde Ermenilere rehberlik eden şahsın eşime davranışı hiç hoş değildi. Kendi memleketimizde yabancılar için dışlanmış gibi hissettirilip kaba davranılması moralimizi bozmadı değil. Olaydan sonraki bakışları da rahatsız ediciydi. Lütfen rehberinize daha saygılı olması gerektiğini tekrar hatırlatın. Ayrıca, onlar için rehber varken neden bizim için yok? Herkes kilisenin tarihini okuyup gelmiyor sonuçta. Daha fazla yol almanız gerek." (Z159)

"Ada güzel ancak rehber hizmeti olsa daha iyi olurdu. Girişte 15 lira alınıyor ancak rehber hizmeti yok. Boş duvarlara bakıp geliyorsunuz. Ada keşke yurt dışında olsaydı. Üç beş esnafa gelir kapısı olmuş, ateş pahası her şey. Her taraf toz içinde." (Z55)

Ulaşım sorunları, özellikle tekne seferlerindeki aksamalar ve engelli erişimine uygun olmaması, ziyaretçilerin karşılaştığı zorluklar arasında görülmektedir:

"Zor bir yürüyüş ve teknelere binip inmek kolay değil. Kesinlikle engelli erişimine uygun değildir. Oraya varmak için gereken tüm zorluklara rağmen kesinlikle ziyaret etmeye değer." (Z111)

"Engellilere ve çocuk arabası için uygun değil." (Z133)

"Adaya küçük servis tekneleriyle ulaşabilirsiniz. 25 dakika sürer. Herhangi bir program veya zaman çizelgesi yok. Tekneler doldukça boşaltılıyor." (Z193)

"Biz Gevaş'tan tekneler ile gittik . Her saat başı deniyor ama denildiği gibi olmuyor maalesef. Teknelerin kalktığı iskeleye geldik, yarım saat sonra tekne gelecek ve kalkacak dendi. Tekne geldikten tam 1 saat sonra kalktı tekneden o tekneye aktardılar. Neyse ki hareket ettik 40 dakika sürüyor yaklaşık adaya ulaşmak. Manzarası güzel evet ama kilisesi ufak." (Z156)

Göl kenarındaki çevre düzenlemesinin yetersizliği de sorun olarak görülmektedir. Yüksek giriş ve ulaşım ücretleri, bazı ziyaretçiler tarafından eleştirilmektedir. Kafeterya ve tuvalet gibi temel hizmetlerin yetersizliği de memnuniyetsizliğe yol açmaktadır.

Tablo 5'te, Akdamar Adası ve Kilise'sinde bulunan ziyaretçilerin potansiyel ziyaretçilere yönelik tavsiye ve bilgi verici yorumlarının analiz sonuçlarına yer verilmektedir.

Tablo 5: Akdamar Adası ve Kilisesi Hakkında Tavsiye ve Bilgi Verici Yorumlar

Kategori	Alt Kategori	Kodlar
Genel Bilgiler	Ada Konumu	Van'ın Gevaş ilçesi sınırları içinde
	Ada Büyüklüğü	163.753 metrekare, 3 kilometre kıyı uzunluğu
	Ada Yüksekliği	En yüksek nokta 1912 metre, batı uçları 80 metreye ulaşan kayalıklar
	Kilise Yapım Tarihi	MS 915-921 yılları arası, Kral Gakik tarafından
	Kilise Mimarı	Mimar Keşiş Manuel
	Kilise Önemi	Ermeni sanatının en değerli eseri, anıt müze
Ziyaret Tavsiyeleri	Ziyaret Zamanı	Nisan-Haziran arası (canlı ve konforlu), İlkbahar ve yaz ayları, Mayıs (badem yeme fırsatı)
	Ulaşım	Belediye teknesi (kalkıştan önce gidilmeli), Edremit iskelesi-Gevaş-dolmuş-iskele, minibüs
	Yanında Gerekenler	Bulundurulması Rahat ayakkabılar, güneş koruyucu krem, güneş için önlem
	Rehberlik	Rehber eşliğinde gezilmeli (kilise detayları için), rehber kitap, ön okuma
	Beklenti	Büyük beklenti olmamalı, daha fazla yatırım gerekli
	Mimari	Merkezi kubbeli, dört yapraklı yonca şeklinde, kırmızı kesme taş tüfler
Kilise Özellikleri	Kabartmalar	İncil yazarları, Davut'un hikayesi, Süleyman'ın kurbanı, savaşlar, elmas ve yakut gözler (günümüzde yok)
	Manzara	Göl manzarası, harika manzara
	Atmosfer	Dinlenmek için güzel, hikaye ilgi çekici
	Hikaye	Ahtamar adı, keşişin kızı ve balıkçının aşk hikayesi
Ek Bilgiler	Aktiviteler	Yüzme, kafe, tekne turu
	Müze Kart	Müze kart geçerli (ücretsiz giriş)
	Bebekle Seyahat	Bebekle seyahat edilebilir

Kaynak: Yazarlar tarafından derlenmiştir.

Tablo 5'e göre, Akdamar Adası ve Kilisesi'nin görülmeye değer bir yer olduğu vurgulanmaktadır. Ancak, bazı ziyaretçiler daha fazla yatırım yapılması gerektiğini belirtmektedir. İlkbahar ve yaz ayları, özellikle nisan-haziran arası, ziyaret için en ideal dönem olarak öne çıkmaktadır. Badem ağaçlarının çiçek açtığı nisan-mayıs ayları ise ayrı bir güzellik sunduğu için tavsiye edilmektedir. Ulaşım için belediye tekneleri, minibüsler ve Edremit/Gevaş üzerinden dolmuşların kullanılması önerilmektedir. Feribot saatlerinin kontrol edilmesi ve belediye teknesi için erken gelinmesi tavsiye edilmektedir. Kilisenin mimarisi ve manzarası ziyaretçileri etkilemektedir. Kilisenin tarihi ve freskleri hakkında bilgi edinmek için önceden okuma yapılması ve rehberli tur alınması tavsiye edilmektedir. Adada yüzme olanağı bulunmaktadır. Bebekle seyahat edilebilmektedir. Müze kart geçerlidir. Rahat ayakkabıların tercih edilmesi, güneşli havalarda güneş kremi ve şapka bulundurulması vurgulanmaktadır.

SONUÇ

Analiz sonuçları, Akdamar Adası'nın doğal, tarihi ve kültürel kaynaklarının yanı sıra, sunulan hizmet ve olanakların ziyaretçiler üzerinde olumlu bir etki yarattığını göstermektedir. Bu bulgular, adanın turizm potansiyelinin değerlendirilmesi ve sürdürülebilir turizm ilkeleri doğrultusunda geliştirilmesi açısından öneme sahiptir. Kömürcü vd. (2016), kültürel farklılıkların ziyaretçi algılarına etkisini Van-Akdamar örneği üzerinden inceledikleri araştırma sonucunda, Akdamar Adası ve Kilisesini görmek için 26 farklı ülkeden, yani farklı kültürlerden gelen ziyaretçilerin ortak buluşma noktalarının bölgenin tarihi yapısı, kültürel değerleri, sanatsal ve mimari özellikleri olduğunu belirlemiştir. Nitekim, mevcut araştırma kapsamında da adanın çok kültürlü yapıya sahip olması ve farklı milliyetler tarafından ziyaret edilmesi olumlu bir durum olarak saptanmıştır. Bununla birlikte, Akdamar Adası'nın önemli bir turizm potansiyeline sahip olmasına rağmen, bakım, temizlik, ulaşım ve hizmet alanlarında birtakım sorunlar yaşandığı ziyaretçi yorumlarında tespit edilmiştir. Ziyaretçi memnuniyetinin artırılması amacıyla, adanın yönetim stratejilerinin ve hizmet kalitesinin iyileştirilmesi gerekmektedir. Çevre kirliliği, adanın doğal ekosistemine zarar vermekte olup, acil müdahale gerektiren bir sorun olarak değerlendirilmektedir. Fiyat politikalarının yüksekliği ve ulaşım sistemindeki düzensizlikler, özellikle yerli turistlerin adayı ziyaret etme sıklığını olumsuz etkilemektedir. Yabancı turistlerin, özellikle İranlı turistlerin yoğunluğu ve bazı kültürel davranışları, adanın sosyo-kültürel atmosferinde değişikliklere neden olmakta ve bazı ziyaretçilerde rahatsızlık meydana getirmektedir.

Akdamar Adasına yönelik olumsuz ziyaretçi deneyimi sonuçları, adanın genel olarak bakımsız ve kirli olduğunu göstermektedir. Bu durum, ada yönetiminde ve bakımında ciddi eksiklikler olduğuna işaret etmektedir. Çöpler, bebek bezleri, naylon torbalar gibi atıkların adada yaygın olması, çevre kirliliği açısından önemli bir sorun olmaktadır. Tuvaletlerin temiz olmaması, ziyaretçilerin hijyen ve sağlık açısından endişe duymasına sebep olmaktadır. Ölü martıların adada bulunması ise hem estetik açıdan rahatsız edici hem de kuş gribi gibi hastalıkların yayılma riski açısından endişe verici bir durum olarak saptanmıştır. Giriş ve tekne ücretlerinin yüksek olması, özellikle yerli turistlerin adayı ziyaret etmesini engellemektedir. Bu durum, adanın para tuzağı olarak algılanmasına yol açmaktadır. Tekne seferlerinin düzensiz olması, ziyaretçilerin zamanını boşa harcamasına ve planlarını aksatmasına sebep olmaktadır. Teknelerin bakımsız ve güvenli olmaması, ziyaretçilerin ulaşım sırasında kendilerini güvende hissetmemesine yol açtığı bulgulanmıştır. Minibüs seferlerinin kısıtlı olması, adaya ulaşımı daha da zorlaştıran bir etken olmaktadır. Teknelerin engelli erişimine uygun olmaması, engelli ziyaretçiler için önemli bir sorundur. Engelli ziyaretçilere yönelik düzenlemelerin eksikliği, Kuzu ve Sürme'nin (2023) Göbeklitepe'de bulunan ziyaretçilerin olumsuz görüşlerini incelediği çalışmanın sonuçları ile örtüşmektedir. Bu bağlamda, kültürel miras alanlarında engelli ziyaretçilerin ihtiyaçlarının göz önüne alınması gerekmektedir.

Adanın büyük ölçüde İranlı turistler tarafından ziyaret edilmesinin, bazı ziyaretçilerin kendilerini yabancı hissetmesine neden olduğu belirlenmiştir. İranlı turistlerin yüksek sesle müzik dinlemesi, oynama ve bağırma gibi davranışları, diğer ziyaretçileri rahatsız edebilmektedir. Sürekli Farsça konuşulmasının ve yönlendirmelerin Farsça yapılmasının, Türkçe konuşan ziyaretçilerin kendilerini dışlanmış hissetmesine neden olduğu yorumlardan anlaşılmaktadır. Kafeteryanın bakımsız ve salaş olması, ziyaretçilerin yeme içme ihtiyaçlarını karşılarken keyif almamasına yol açarken fiyatların yüksek olması ise ziyaretçilerin bütçesini zorlayan bir durum olarak saptanmıştır. Rehberlik hizmetinin olmaması, ziyaretçilerin adanın tarihi ve kültürel önemi hakkında yeterli bilgi edinmesini engelleyen bir durum olarak belirlenmiştir. Ziyaretçilerin mezarlara saygı göstermemesi, adanın tarihi dokusuna zarar vermektedir. Mezarların halatlarla kapatılması, hem rahatsız edici bir görüntü oluşturmakta hem de ziyaretçilerin adaya kimlerin ne zaman gömüldüğünü öğrenmesini engellemektedir.

Akdamar Kilisesi, mimari ve sanatsal zenginliklerinin yanı sıra, tarihi ve kültürel önemi, doğal güzellikleri, ulaşım kolaylığı ve sunulan hizmetlerle de ziyaretçilere olumlu bir deneyim sağlamaktadır. Ancak bununla birlikte, kilisenin restorasyonu ve bakımı konusunda yetkililerin daha fazla çaba göstermesi gerektiği ziyaretçi geri bildirimlerinden anlaşılmaktadır. Ziyaretçi sayısının kontrolü ve rehberlik hizmetlerinin iyileştirilmesi, ziyaretçi memnuniyetini artıracak bir durum olarak görülmektedir. Ulaşım ve çevre düzenlemesi konularında iyileştirmeler yapılması, kilisenin cazibesini artırılmasına katkı sağlayacaktır. Engelli ziyaretçiler için erişilebilirlik konusunda düzenlemeler yapılması gerekmektedir. Genel olarak, Akdamar Kilisesi'nin tarihi ve mimari güzelliğine karşın, bakım ve restorasyon eksiklikleri, ziyaretçi deneyimi üzerinde olumsuz bir etki yaratmaktadır. Kilisenin hak ettiği değeri görmesi için kapsamlı bir restorasyon ve iyileştirme çalışması yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bunun yanı sıra, ziyaretçilerin kilisenin duvarlarına isim yazmaları kültürel varlıkların tahribatı açısından önemli bir sorun olarak saptanmıştır. Avcı vd. (2016), İzmir İli Selçuk İlçesi ve Aydın İli Kuşadası ilçesinde yer alan kültürel varlıkları vandalizm (tahripçilik) çerçevesinde incelemiştir. Araştırmada, Aziz Dimitrios Kilisesi ve Vaftizci Yahya Kilisesi, Rum döneminden kalma önemli eserler olmakla birlikte Vaftizci Yahya Kilisesi günümüzde harap bir durum olduğu görülmüştür. Özellikle kilisenin duvarlarında yapılan tahribatların yoğun olduğu belirlenmiştir. Değişik materyallerle duvarlara yazılar yazıldığı ve buna bağlı olarak kilise duvarlarındaki fresklerin neredeyse yok denilecek seviyede tahrip edildiği bulgulanmıştır. Kilise dışında yer alan sütunlar da ciddi şekilde tahrip edilmiştir. Bu çalışmada da Van Akdamar Adası ve Kilisesi'ne yönelik benzer tahripçi davranışların görülmesi, Avcı vd.'nin (2016) kültürel varlıklar üzerinde yapılan tahribatları incelediği çalışmanın sonuçlarına örtüşmektedir.

Akdamar Adası ve Kilisesinde bulunan ziyaretçilerin potansiyel ziyaretçilere yönelik bilgi ve tavsiye verici yorumlarının analiz sonuçlarına göre, Akdamar Adası ve Kilisesi, tarihi ve mimari önemi yüksek bir yer olarak görülmektedir. Ziyaret için en uygun zaman ilkbahar ve yaz ayları olarak tavsiye edilmektedir. Ulaşım için farklı seçenekler mevcut olmasına karşın belediye teknesi tercih edilmesi önerilmektedir. Kilise detaylarını anlamak için rehber eşliğinde gezilmesi tavsiye edilmektedir. Ada ve kilise, doğal ve tarihi güzellikleriyle ziyaretçilere keyifli bir deneyim sağlamaktadır. İçerik analizi sonuçlarına göre, adanın tarihi ve doğal güzelliklerinin takdir edildiği görülmektedir. Ancak, bu potansiyelin yeterince değerlendirilmediği vurgulanmaktadır. Bu kapsamda, turizm politika uygulayıcılarına yönelik şu öneriler getirilebilir:

- Adanın temizlik ve bakımına daha fazla özen gösterilmelidir.
- Ulaşım sorunları çözülmeli, tekne seferleri düzenlenmeli ve fiyatlar makul seviyeye çekilmelidir.
- Hizmet kalitesi artırılmalı, rehberlik hizmeti sunulmalı ve kafe/restoranlar iyileştirilmelidir.
- Turistlerin davranışları konusunda daha fazla farkındalık yaratılmalı ve gerekli önlemler alınmalıdır.
- Tarihi dokuya uygun olacak şekilde yeni işletmelerin açılması sağlanabilir.

Her araştırmada olduğu gibi bu araştırmanın da bazı kısıtları bulunmaktadır. Öncelikle, araştırmadaki veriler Tripadvisor platformundan elde edilmiştir. Bu yönde, Tripadvisor platformunu kullanmayan ve diğer platformlardaki ziyaretçilerin deneyimleri bu araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır. Araştırmadaki sonuçlar, 2019-2024 yılları arasında yapılan ziyaretçi yorumları ile sınırlıdır. Yorumlar, ziyaretçilerin kişisel deneyimlerini yansıtmaktadır ve genelleme yapmak için tek başına yeterli olmamaktadır. Gelecekteki araştırmalarda, Tripadvisor'ın yanı sıra, Instagram, Facebook, YouTube gibi diğer sosyal medya platformlarındaki görsel ve metinsel içerikler de analiz edilerek ziyaretçi deneyimlerinin daha kapsamlı bir şekilde incelenmesi yapılabilir. Netnografik analize ek olarak, anketler, derinlemesine görüşmeler veya odak grup çalışmaları gibi nicel ve nitel veri toplama yöntemleri bir arada kullanılarak daha ayrıntılı sonuçlara ulaşılabilir. Benzer tarihi ve kültürel öneme sahip diğer ada veya kilise destinasyonları ile Akdamar Adası ve Kilisesi karşılaştırmalı olarak incelenebilir. Ayrıca, Sanal Gerçeklik teknolojisi (VR) kullanılarak Akdamar Adası ve Kilisesi'nin sanal bir ortamda ziyaretçilere sunulması ve bu deneyimlerin analizi gerçekleştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Avcı, E., Acar, V., ve Erbay Aslıtürk, G. (2016). Kültürel varlıklar üzerinde yapılan tahribatların turizm çerçevesinde değerlendirilmesi (Kuşadası - Selçuk Örneği). *Ulakbilge*, 4(8), 171-208. <https://doi.org/10.7816/ulakbilge-04-08-01>
- Alaeddinoğlu, F. (2006). *Van ili'nin turizm potansiyelinin belirlenmesi ve planlamaya yönelik öneriler* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Ankara üniversitesi.
- Alımanoğlu, Ç. (2021). Ege Bölgesi'ndeki sakin şehirler üzerine çevrimiçi bir araştırma: Tripadvisor örneği. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 1167-1183. <https://doi.org/10.26677/TR1010.2021.760>
- Atasoy, B. (2025). Cultural heritage experience from the perspective of tourist narratives on tripadvisor: a qualitative study on "olympus". *Alanya Akademik Bakış*, 9(1), 146-158. <https://doi.org/10.29023/alanyaakademik.1518045>
- Bahar, M., ve Acar, H. (2023). *The importance of Akdamar island and the church of the holy cross for the christianity in Anatolia*. In Tuna, M., Kaya, G., Hazarhun, E., Mutlu, U. H., Yıldız, N., and Bayar, S. B (Eds.), *Anatolian landscape and faith tourism: ancient times to present* (pp. 323- 335). Detay Yayıncılık.
- Baytar, İ., ve Bozkoyun, M. (2021). Gevaş ilçesinin turizm kaynakları ve cittaslow potansiyelinin değerlendirilmesi. *The Journal of Academic Social Science*, 123, 331-349. <http://doi.org/10.29228/ASOS.54136>
- Demir, B., (2024). Efsaneden ilham alan edebiyat: "Ah Tamara" efsanesinin modern Türk edebiyatına yansımaları. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 8(3), 1271-1295. <https://doi.org/10.34083/akaded.1569721>
- Demirel, E. Ü. (2020). Yabancı turistlerin unutulmaz turizm deneyimleri üzerine netnografik bir inceleme: Gelibolu Yarımadası örneği. *Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi E-Dergi*, 9(1), 67-90.
- Demirkol, Ş., Kaya, F., ve Akın, G. (2017). Yiyecek içecek işletmelerinde turist deneyimlerine yönelik bir analiz: Tripadvisor örneği. *Journal of Recreation and Tourism Research*, 4(1), 60-69. <https://jrtr.org/index.php/jrtr/article/view/176>
- Güney, Ç. (2000). Akdamar adası ve kilisesi. *Travel Dergisi*, 50.
- İslam, M. N. (2025). Visitors' sentiment in archeological heritage sites: a study based on Tripadvisor reviews. *International Journal of Hospitality & Tourism Administration*, 26(1), 90-111. <https://doi.org/10.1080/15256480.2023.2242343>
- İpşiroğlu, M. Ş. (2003). Ahtamar Kilisesi, ışıkla canlanan duvarlar. Yapı Kredi Yayınları.
- Kalay, H. A., ve Yıldız, S. (2017). Akdamar anıt müzesi'nin (kilisesi) tarihsel süreçleri ve kültürel miras turizmi açısından önemi. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 121-136.
- Karaca, Y. (2004). *Doğu anadolu bölgesi hristiyan dini mimarisinde jamatun yapıları* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- Kaya, F., Cankül, D., ve Demirci, B. (2013). Türkiye'nin önemli inanç turizmi merkezlerinden biri: Akdamar Kilisesi. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2013(1), 13-24.
- Kozinets, R. V. (1998). On netnography: initial reflections on consumer research investigations of cyberculture. *Advances in Consumer Research*, 25(1), 366-371.
- Kömürcü, S., Sarıbaş, Ö., ve Güler, M. E. (2016). Kültürel farklılıkların ziyaretçi algılarına etkisi: Van-Akdamar örneği. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (2), 157-169.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı (2025). *Dünya miras geçici listesi*. <https://kvmgm.ktb.gov.tr/tr-44395/dunya-miras-gecici-listesi.html> (Erişim tarihi: 17.03.2025).

- Kümbetoğlu, B. (2015). Sosyolojide ve antropolojide niteliksel yöntem ve araştırma. Bağlam Yayıncılık.
- Kuzu, S., ve Sürme, M. (2023). Göbeklitepe'nin sosyal medyadaki yansımaları: turistlerin çevrimiçi olumsuz yorumlarının içerik analizi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26(49), 393-408. <https://doi.org/10.31795/baunsobed.1256207>
- Mkono, M., ve Markwell, K. (2014). The application of netnography in tourism studies. *Annals of Tourism Research*, 48, 289–291. <http://dx.doi.org/10.1016/j.annals.2014.07.005>
- Olorunsola, V. O., Saydam, M. B., Lasisi, T. T., ve Oztüren, A. (2023). Exploring tourists' experiences when visiting petra archaeological heritage site: Voices from Tripadvisor. *Consumer Behavior in Tourism and Hospitality*, 18(1), 81-96. <https://doi.org/10.1108/CBTH-05-2021-0118>
- Ongun, U., Kervankıran, İ., ve Çuhadar, M. (2021). Kültür ve kırsal turizm destinasyonlarına yönelik çevrimiçi yorumlarının incelenmesi: Şirince köyü örneği. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 219-235.
- Pine, B. J., ve Gilmore, JH (1998). Welcome to the experience economy. *Harvard Business Review*, 76(4), 97-105.
- Resmî Gazete (2019). 5 Temmuz 2019 tarihli resmî gazete <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/07/20190705-13.pdf> (Erişim tarihi: 17.03.2025).
- Siamak Seyfi, C. Michael Hall ve S. Mostafa Rasoolimanesh (2020). Exploring memorable cultural tourism experiences. *Journal of Heritage Tourism*, 15(3), 341-357. <https://doi.org/10.1080/1743873X.2019.1639717>
- Sop, S. A., Ongun, U., ve Abalı, R. (2020). Müze deneyimini etkileyen unsurlar: çevrimiçi yorumlar üzerine nitel bir araştırma. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 1123-1138.
- Tavakoli, R., ve Mura, P. (2018). Netnography in tourism–beyond web 2.0. *Annals of Tourism Research*, 73(C), 190-192. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2018.06.002>
- Tan Vo Thanh, T. V. T., ve Kirova, V. (2018). Wine tourism experience: a netnography study. *Journal of Business Research*, 83, 30-37. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jbusres.2017.10.008>
- Ung, A., ve Vong, T. N. (2010). Tourist experience of heritage tourism in macau sar, china. *Journal of Heritage Tourism*, 5(2), 157-168. <https://doi.org/10.1080/17438731003668502>
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2013). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. (9. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Wijayanti, A., ve Damanik, J. (2019). Analysis of the tourist experience of management of a heritage tourism product: case study of the sultan palace of yogyakarta, indonesia. *Journal of Heritage Tourism*, 14(2), 166-177. <https://doi.org/10.1080/1743873X.2018.1494182>

Etik Onay

Bu çalışma, katılımcılardan birebir veri toplamayı gerektiren araştırma kapsamına girmediği ve veriler ikincil veri olarak elde edildiği için etik kurul onayı gerektirmeyen çalışmalar arasında yer almaktadır.

Araştırmacıların Katkı Oranı

Yazarlar çalışmaya eşit katkıda bulunmuştur.

Çıkar Çatışması

Bu çalışmada potansiyel bir çıkar çatışması yoktur.